

УДК 35.075.51(477.83-25)“1570/1580”

Б. І. ПЕТРИШАК*

ЧАС РЕФОРМ: РЕОРГАНІЗАЦІЯ УСТРОЮ МІСЬКОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ ЛЬВОВА ОСТАННЬОЇ ТРЕТИНИ XVI СТОЛІТТЯ

Здійснено аналіз реформ, що відбулися у міській канцелярії Львова у 1570–1580 рр. На підставі двох публікованих документів показано процес виділення урядів раецького та лавничого писарів; перерозподіл обов'язків між міським писарем і синдиком; вплив цих реформ на подальшу організацію праці канцелярії.

Ключові слова: канцелярія; міський писар; синдик; обов'язки писаря.

В історії кожної установи, інституції найбільш досліджуваними є певні ключові віхи, етапи, що змінюють напрям її діяльності або надають нового поштовху до розвитку вже усталених форм. Ці періоди нерідко співпадають із загальнодержавними етапами революційних/еволюційних змін і цим привертають ще більшу увагу істориків, адже на прикладі кожної окремо взятої одиниці суспільного життя можна отримати цілісну картину того, як це відбувалося на вищому рівні.

Львів у останній третині XVI ст. переживав важливі реформи устрою міського самоврядування. Зростання впливу та потужності кільканадцяти олігархічних родин у місті, збільшення зловживань своїми повноваженнями, помножені на кризові для Польської Корони роки “безкоролів'я” критично вплинули на міське поспільство, розділене між собою також за національною ознакою. Спроба міської громади вплинути на узурпацію влади певними родинами обумовила Мальборзький декрет короля Стефана Баторія у 1577 р., що утворював Комісію 40-ка мужів (*Qudragintavirorum*). Фактично процес пом'якшення олігархічного режиму розпочато ще у 1520-х роках створенням Комісії “10-ти мужів” (*decemviri*) для перевіряння рахунків міської ради. Декрети 1570-х років продовжили традицію створення окремих комісій і посилення їхнього впливу на прийняття рішень радою. Доволі складні питання взаємодії чотирикутника “міська рада – поспільство – королівська влада (староста) – національні громади” намагалася аналізувати польська передвоєнна історіографія (В. Лозинський, А. Чоловський, Я. Птасьнік, Л. Харевічова)¹. У другій половині XX – на початку XXI ст. до цієї проблеми історики підходили радше з точки зору конфліктів райців –

* *Петришак Богдана Ігорівна* – кандидат історичних наук, завідувач сектору зберігання документів відділу давніх актів Центрального державного історичного архіву України, м. Львів.

міщан, райців – передміщан, соціальних груп (патриціат–поспільство) (І. Крип'якевич, С. Білецький, Я. Кісь, М. Капраль, О. Гуль)².

Поряд зі створенням комісії 40-а мужів у місті в 1570–1580 рр. проведено ще одну реформу, яка залишилась маловідомою³. У 1576 р. ординацією ради міста створено окремий уряд лавничого писаря, фактично розділено міську канцелярію на дві окремі: для ради та для лави. У такому стані вона практично проіснувала до кінця 1780-х років – до ліквідації міського самоврядування Львова. Розділення канцелярії було важливим етапом у роботі міської ради, завдяки цьому остаточно утвердилася окремішність лавничої колегії та її канцелярії разом з окремим урядом лавничого писаря. Він же був одночасно писарем в'їтівського уряду, тобто обслуговував в'їтівський міський суд (серед варіантів назви – писар лавничого суду і в'їтівського уряду). Важливим питанням у праці канцелярії був взаємозв'язок з синдикатурою – урядом, який також обстоював інтереси міста у судових інстанціях. Два підготовлених нами до опублікування документи обумовлюють обставини цих змін і показують роль особистого фактора, тобто урядників, які очолювали канцелярію.

Зауважимо, що міська канцелярія часто переживала періоди трансформації, зміни форм документації, реформу гуманістичного письма тощо. Це викликано самим її завданням – фіксувати на письмі усі ті рішення, які виходили від магістрату. Зростаючий обсяг повноважень ради, потреба запроваджувати нові види документів, а також активна участь у зовнішній діяльності (виїзди з міськими урядниками на сейми, суди, з'їзди тощо) провокували збільшення персоналу канцелярії, розподіл обов'язків, створення окремих канцелярій для різних урядів. Така тенденція простежується й в інших містах Речі Посполитої (Люблін, Торунь, Познань) саме в XVI ст.⁴

Для кращого розуміння ситуації, що склалася у міській канцелярії напередодні її поділу, варто зупинитись на ключових постатях канцеляристів того часу – Яна Спонера, Станіслава Ансеріна та Павла Щербича. Ян Спонер був останнім міським писарем, який працював в міській канцелярії старого зразка, оскільки саме за його наступників почалося формування нової канцелярської системи, про яку згадано вище, запроваджувались нові види міських книг, змінилася система записів у них, створювались нові інституції (Комісія 40-ка мужів), які потребували документування своєї діяльності. Ян розпочав свою кар'єру як міський писар задовго до цих подій, ще у 1540-х роках і був одним із писарів з найдовшою каденцією⁵.

Згадки про родину Спонерів (або інакше Шпонерів) зустрічаємо у міських книгах Львова ще у XV ст. У 1487 р. до міського права прийнято Спонера Петра з Мостиськ та Шимона з Косси⁶. 1503 р. магістр Якуб Спонер виступив представником міста в суперечці райців з Яном

Мишковським⁷. М. Капраль вважає Якуба тодішнім синдиком Львова⁸. Ймовірно, Ян походив саме з однієї зі львівських родин Спонерів. Його походження та родинні зв'язки – під знаком питання. Джерела інформують, що він був зятем Мартина з Велички, теж міського писаря, і родичем Станіслава Спонера, органіста і львівського міщанина⁹. Знаним серед міського патриціату був його родич Георгій (Єжи) Спонер¹⁰ (детальніше ступінь спорідненості між ними встановити не вдалося з огляду на двозначність джерел). Георгій, прийнявши у 1570 р. міське право, через дев'ять років обраний як купець до складу Комісії 40-ка мужів, а в 1581–1586 рр. став лавником¹¹. Ймовірно, зв'язки з міською канцелярією та лавою посприяли Яну при виборі його на міського писаря. Юнак пройшов усі щаблі кар'єрної драбини в міській канцелярії. Спочатку працював підписком, згодом, очевидно, став заступником писаря Мартина. У 1522 р. його послано як віце-писаря на краківський сейм¹². Впродовж 1530–1540-х років носив титули то міського віце-писаря, то пронотарія, у 1544 р. вперше згаданий як писар, у наступні роки – поперемінно то як писар (1549–1552 рр., разом із Мартином із Велички), то як віце-писар (1550–1552, 1561 рр.). Як це не парадоксально, в одному і тому ж році він міг виступати в якості обох (на жаль, маємо неусталеність тодішньої канцелярської термінології, помножену на двозначність джерел). Лише з 1565 р. Спонер став фактично урядувати сам. Не продовжив кар'єри у міських урядах – ні лавника, ні райці, пробувши на посаді писаря приблизно 28 років (!). Щоправда, з другої половини 1570-х років дукт його руки все менше помітний в записах, а деякі книги (книга виборів до міських урядів, з 1572 р.) повністю ведуться його помічниками. У 1576 р. Спонера названо “старшим писарем” (*notarius senior*), поруч з ним оплату отримував Станіслав Ансерін як “другий писар” (*notarius alter*), який і виконував основний обсяг роботи¹³.

Чим були спричинені такі довгі і затяжні “сидіння при владі” у канцелярії? Фактично вони збіглися в часі з періодом олігархізації ради міста, що дало поштовх певній пролонгації перебування писаря, прихильного урядуючим райцям, у канцелярії. Приклад: Мартин із Велички, який посів уряд 1522 р., після завершення боротьби за владу в місті між патриціями, й перебував на ньому номінально близько 40 (!) років (фактично десь 30 років – *Б. П.*), зумівши згодом передати його своєму зятю Яну Спонеру, що теж керував канцелярією понад 20 років. По-друге, відбулась певна стабілізація цього уряду, чіткіше визначено його місце в системі влади й піднесено суспільний статус порівняно з попередніми століттями, визначено коло обов'язків і порядок оплати писаря. Період писарства Мартина з Велички – Яна Спонера можна вважати за своєрідний час “застою”, коли старі, започатковані ще в пізньому середньовіччі схеми укладання документів вже потребували

осучаснення згідно з вимогами нового часу. Однак для заміни старих кадрів у канцелярії потрібно було знайти когось, хто б запровадив нові порядки і був виразником нових поглядів на організацію канцелярії та архіву. Ним став наступник Яна Спонера Станіслав Ансерін, писар, що отримав від польського історика Мечислава Гембаровича влучне окреслення “видатного архівіста XVI століття”¹⁴.

Львів’янин із походження, Станіслав Ансерін народився близько 1543 р. у сім’ї львівського шевця, також Станіслава, Генсяноги (Генсяножки) та Ядвіги¹⁵. Сім’я мала нерухомість на Краківській вулиці у Львові, крім ремісництва, заробляли шинкуванням хмільних напоїв. Станіслав-молодший отримав початкову освіту в львівській катедральній школі, яка тоді переживала своєрідний розквіт, тут вчителювали Бенедикт Гербест, Анджей Чуй-Вігілянтус, Анджей Баргіль. Саме останній і був учителем Ансеріна. У навчанні застосовувалася програма Гербеста, в якій робився наголос на вивченні мов, насамперед латинської і грецької. Таке навчання з гуманістичних позицій повинно було виховувати у молоді стислість і лаконічність мислення, ясність висловлення думки та широту поглядів, що, напевно, дало можливість Ансеріну потім бути і писарем, й синдиком, і райцею, і купцем, тобто втілювати в життя гуманістичний ідеал всебічно розвиненої людини. У 1562 р. Станіслав записується в Краківський університет, не бажаючи, очевидно, переймати батьківське ремесло. Прагнення досягти вищого змушували Ансеріна вчитись сумлінно і старанно, чим він і привернув до себе увагу рідного міста, особливо деяких впливових його жителів. Так, у 1564 р. у записах міської каси з’являються видатки на “страви студентам у Кракові” або “студентам, що походять зі Львова і перебувають в університеті”¹⁶. Ініціатором цих видатків у Львові став райця Ієронім Запала, який входив до краківсько-львівського кола гуманістів¹⁷. Ставши своєрідним промотором Станіслава, Запала в 1567 р. видав гроші на придбання підручників, а згодом почав перемовини про повернення Ансеріна до рідного міста. Львівському магістрату завжди були потрібні освічені люди на посади ректорів школи, писарів, синдиків, лікарів. Тому Станіслав, не завершивши навчання, повернувся до Львова і з початку 1570-х років із протекції Запали зайняв уряд заступника міського писаря¹⁸. Через одруження з дочкою ректора львівської школи Регіною він ще тісніше увійшов до кола львівських гуманістів¹⁹. Напевно, продовжив допомагати офіційно в канцелярії міста у ранзі другого, не головного міського писаря, за що йому платили гроші з міської каси (40 польських злотих щорічно як “другому писарю”)²⁰. Прізвище Ансерін (яке зустрічається повсюдно у документах) означає дослівно “гусячий” – тобто переклад польського прізвища “Gęsianoga” – “гусяча нога” як відгук гуманістичної моди на латинізацію імен (наприклад, у Львові Войцех Нога змінив прізвище на “Pedianus”, Микола Смешек –

на “Gelasinus”, а в Любліні відомий поет Себастьян Кльонович підписувався як “Acernus”²¹). Під час перебування в Кракові, ймовірно, Ансерін отримав уряд публічного нотарія, обов’язки якого паралельно виконував у 1571–1573, 1575, 1578–1581, 1590 рр.²² Нотаріальним знаком писаря було гусяче перо, обвите літерою “S”, розташоване на двох східцях із написом: “Glorior in Christi. Spermque герпоо сгусе”. Пізніше цей ініціал першої літери імені став гербом (гербом) писаря²³.

Повертаючись до ситуації, що склалася в канцелярії напередодні 1576 р., можна констатувати, що були створені передумови для реорганізації цієї установи. На зміну старшому і консервативному писарю мав би прийти молодий, з іншим баченням і бажанням змін. У цей образ якраз вписався Станіслав Ансерін, молодий випускник Краківського університету, львів’янин, якого залучили на допомогу старіючому Яну Спонеру. Однак зрозуміло, що потрібні були рішучі кроки. За відсутності джерел не можна достеменно сказати, що стало каталізатором рішення райців навесні 1576 р. розділити канцелярію. Однак припускаємо, що наполегливість та ініціативність Станіслава таки відіграли свою роль. До всього тлом могли бути пертурбації у міському поспільстві з приводу приїзду до Львова короля Стефана Баторія у квітні 1576 р.²⁴ Як наслідок цього у фінансовій книзі міста з’являється запис, датований 21 квітня 1576 р., про писарів і зміну в організації канцелярії (див. док. № 1). Райці, ґрунтуючи своє рішення передовсім фізичним станом Яна Спонера (на той час йому було вже приблизно 75 р., і він часто хворів) та розширенням і збільшенням обов’язків канцеляристів, пропонували Яну піти на відпочинок (своєрідну пенсію). Забігаючи наперед, зауважимо, що це був єдиний випадок в історії львівської канцелярії, коли писарю, який пішов з уряду, призначили сталу щотижневу виплату. Проте Спонер встиг отримати цю пенсію всього лише 3 рази, та й то не щотижня, а в травні 1577 р. (очевидно, з його смертю), припинилися записи у фінансових книгах.

На місце Яна Спонера райці призначили двох писарів: вже відомого Станіслава Ансеріна та Войцеха Остроша з Ходеля²⁵. Останній виконував до цього обов’язки ректора львівської катедральної школи. Оплату їм визначено у 15 польських злотих на квартал, а також збережено усі прибутки, на які писарі мали право здавна. Тут йшлося, очевидно, про користування Будковською (Писарською) кам’яницею на розі вулиці Шевської та Шпитальної, від якої не сплачувався податок²⁶. З 1576 р. вона знаходилася у віданні Станіслава Ансеріна, а Спонер, як і Войцех Острош, мав помешкання в 2-й частині Ринку²⁷. Також можна було користуватися городом на Краківському передмісті, що розташовувався на вулиці, яка вела до гори св. Юрія²⁸.

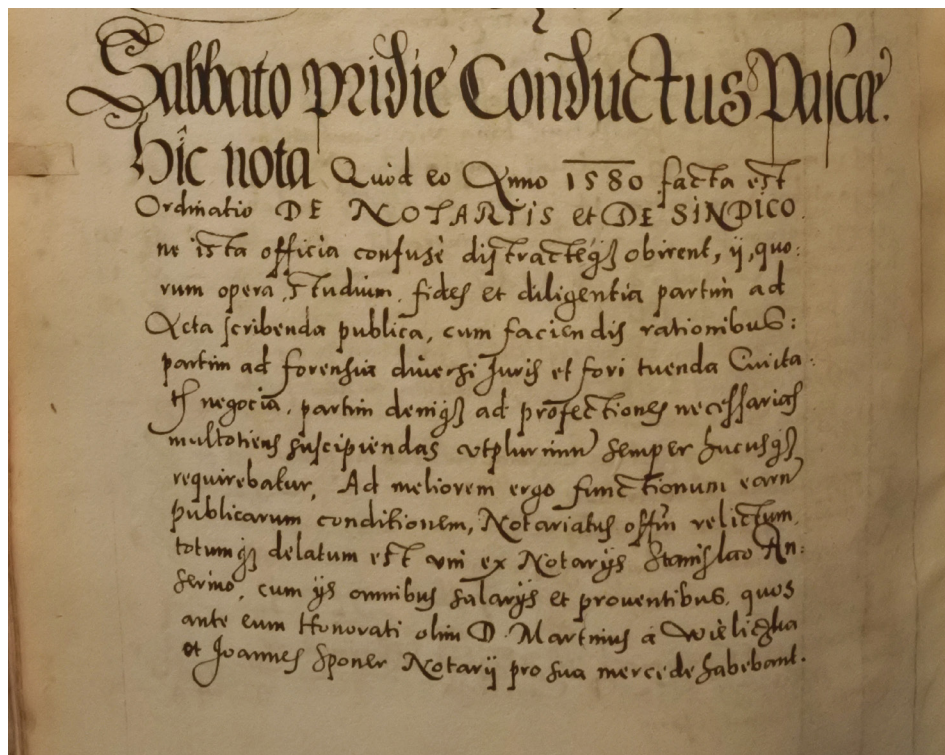
Діяльність у канцелярії новий писар розпочав із впорядкування і консервації давніх актів. Про це, зокрема, свідчить запис у книзі тиж-

невих видатків міської каси, який зобов'язує інтролігатора Станіслава Парвуса до реставрації давніх міських книг під наглядом і керівництвом Ансеріна²⁹. Зайнятість внутрішніми канцелярськими справами спричинила майже повну відсутність писаря у зовнішній діяльності канцелярії – тут його замінюють другий раецький писар Войцех Острож та судовий писар, а згодом і синдик, Павел Щербич. Останнього запрошено до Львова на початку березня 1577 р.³⁰ на писаря міського суду (*iudicii civitatis*). У книзі виборів до міських урядів за 1578 р. Щербич згадується як писар “до судових справ” (*ad iudicior acta*)³¹. Він також брав активну участь у процесі творення важливих документів у канцелярії. Наприклад, наприкінці грудня 1578 р. вїйт і лавники Кракова повідомляли, що до них з'явився львівський писар Павел Щербич із проханням пояснити йому прийнятий у них порядок виборів Комісії 40-ка мужів у зв'язку з королівським декретом, виданим у Мальборку 1577 р., який торкався ради Львова і громади. Місто в 1579 р. уповноважило його як писаря вести всі справи магістрату як у Речі Посполитій, так і поза її межами (напевно, йшлося про представництво на тогорічному сеймі)³².

Залишається незрозумілим, чому вже через рік на допомогу лавничому писарю Войцеху Острошу запрошується новий писар, який, до речі, не отримував квартальної плати з міської каси, лише винагороду за ведення судових справ поза містом. Можливо, магістрату потрібен був кращий фахівець у судових тяганинах, які на той час вело місто, а може, потрібен був додатковий працівник саме в зовнішніх справах міста, адже синдики, які повинні були займатися цим, у 1570-х роках обирались нерегулярно і на короткий час.

Мабуть, саме ці причини призвели до нової ординації вже навесні 1580 р., яка чіткіше розрізняла обов'язки писаря і синдика (*див.* док. № 2). Синдик був зобов'язаний до захисту судових справ міста при королівському дворі, земських і гродських судах та інших інстанціях. Цей уряд надавався Павлу Щербичу разом із річною винагородою у 100 польських злотих. На писарському уряді залишався Станіслав Ансерін, утримуючи за собою всі попередні прибутки (як його попередники Мартин із Велички та Ян Спонер), однак мусив додатково взяти на себе обов'язки репрезентації міста у судах. Можливо, знову ж таки ініціатором такої реорганізації був сам Станіслав, який зі своїми колишніми зв'язками надавався до таких справ. Справді, вже у 1581 р. Станіслав брав участь у чотирьох посольствах у справах міста, їдучи до Кракова, Сандомира, Любліна та інших міст³³. Щербич же був синдиком усього два роки³⁴. У подальшому синдики все ж таки й надалі суміщали свої уряди з писарством або участю у магістраті, тобто повністю розділити їх не вдалось.

Таким чином, реформування устрою канцелярії, що відбувалося впродовж 1576–1580 рр., співпало в часі і було частково зумовлене за-

ЦДАЛ України. Ф. 52. Оп. 2. Спр. 712. С. 826.

гальними реформами міського самоврядування у Львові останньої чверті XVI ст. Міське поспільство внаслідок тривалих конфліктів здобуло право на створення т. зв. “третього стану” – свого представництва при магістраті, яке отримало право не лише контролювати міські фінанси, а й впливати на рішення райців. Комісії при магістраті (Комісія 10-ти мужів, Комісія 40-ка мужів) вимагали відповідного документування їхньої діяльності. Це лише показує напрямок розвитку нових обов’язків міського писаря, які потребували збільшення персоналу канцелярії. У 1576 р. канцелярія отримала двох писарів – один із них згодом став раецьким, а інший – лавничим писарем. Через чотири роки, у 1580 р., місто прийняло ординацію про розмежування обов’язків писаря та синдика, що пов’язувалося також із потребою ефективного представлення міських інтересів поза межами ратуші. Часте суміщення цих урядів, невпорядкованість у чіткому розмежуванні їхніх обов’язків спричинило появу цього документа. Однак на такі ґрунтовні зміни в канцелярському середовищі безперечно вплинув і людський фактор – писарі, які очолили канцелярію в цей час, показали себе неординарними особистостями, які змогли взяти на себе відповідальність у неспокійний час реформ.

Нижче подаємо тексти двох документів, що вказують на спроби міської ради Львова реформувати устрій канцелярії та регламентувати обов'язки писаря й синдика міста. Збережено оригінальне написання слів латинською мовою того часу (не уніфікувалося написання літер *ii* та *y*, *v* та *u*, *i* та *j*). Скорочення та датування розкриті у квадратних дужках. Написання великої літери та пунктуація впорядковані згідно з сучасними вимогами правопису. До документів додаються переклади українською мовою, здійснені автором статті.

№ 1

Нотатка про запровадження урядів двох писарів.

21 квітня 1576 р., м. Львів

Sabbato solennis Pascae [21. 04. 1576].

It[em] **nota** quod feria secunda eius hebdomadae ante festum solennis Pascae anno 1576 [16.04.1576] tractatione accepta in consilium **De notariis** eiusd[em] ciuitatis, quoniam famatus Joannes Sponer notarius senior ob senectam suam iam tum pene decrepitam assidue languens, negocys Reipub[lilcae] huius ciuitatis in dies admodum crescentibus ac ingruentibus, nec ipse pro officio suo et necessitate suffecere, nec alteri notario iuniori manum et operam suam adiutricem praebere poterat, propter antiqua vtiq[ue] ac fidelia eius erga Remp[ublicam] hanc studia et merita, iusto debitoq[ue] respectu, emeritum illum fecimus, reseruatoq[ue] illi plene ac etiam primarie a secretis nostris officio, in locum eius suffecimus Stanislaum Anserinum et Albertum Ostross baccalaureos, qui scz[ilice]t pro suo arbitrio (cum vnus eorum totum officiu[m] in suam personam assumere nollet) coniunctos ex aequo labores coniunctaq[ue] praemia inter se partiti sunt. Ac ys quidem duobus notarys propter diligentioram curam in obsequys notarialibus expediendis officio ciuili ciuitatiq[ue] per eosdem oblatam et declaratam, salarium auctum et constitutum est pro quolibet anni quadrante, singulis per florenos quindecim, vltra omnes alios prouentus ex antique ad notariatum spectan[tes] et pertinentes, quibus d[ominus] Joannes Sponer libere cessit. Eid[em] vero Joanni, sola aequitate ac necessitate ita suadente ex causis praeinsert[is] nouam pensionem ex publico aerario concessimus ad vitae illius extrema tempora pro vnaqua[ue] hebdomada per florenos duos: prout eo sabbato inter alios ordinarios illum q[u]oq[ue] adscripsimus et dedimus fl[orenos] 2 g[rossos] 0.

ЦДІАЛ України. Ф. 52. Оп. 2. Спр. 712. Арк. 490–491. Оригінал. Рукопис.

Переклад:

У суботу перед Великоднем [21. 04. 1576].

Далі запис про те, що у понеділок, цього тижня перед святом Великодня року 1576, прийняте рішення радою **про писарів** цього ж міста, оскільки славний Ян Спонер, старший писар, через свою старість і ослабленість часто хворіє і обов'язків уряду цього міста, які щодень збільшуються і з'являються, не опановує, і оскільки його праці не вистачає для уряду і його потреб, та потребує призначення іншого молодшого писаря руки і праці для допомоги, з огляду як на давні, так і передовсім вірні старання і заслуги на користь міста,

зважаючи на очевидний борг, надано йому заслужений відпочинок, із повним залишенням, що найголовніше, таємниць канцелярського уряду, на його місце вибрано бакалаврів Станіслава Ансеріна та Войцеха Остроша, які, як годиться, за свою працю (з тим, що хтось з них увесь уряд на себе прийняти захоче) матимуть відповідну нагороду, між собою розділену. І цим же двом писарям з огляду на пильне дбання про благо писарського уряду міщан і міста, ними ж визнане і деклароване, надана і призначена оплата за кожен квартал, кожному по 15 флоренів, крім того, всі інші прибутки, які здавна належні до писарського уряду і його стосуються, від яких Ян Спонер добровільно зрікся. Цьому ж Яну [Спонеру] зі справедливості та потреби, яку видно зі вказаних вище причин, призначено нову пенсію з публічної каси, до кінця його днів, на один тиждень по 2 флорени: згідно з цим, цієї суботи записано і надано також між іншими по порядку флоренів 2 грошів 0.

№ 2

Нотатка про розподіл обов'язків між міськими писарями та синдиком

9 квітня 1580 р., м. Львів

Sabbato pridie Conductus Pascae [9. 04. 1580].

Hic nota quod eo anno 1580 facta est ordinatio **De notariis** et **De sindico** ne ista officia confuse distracteq[ue] obirent, ŷ quorum opera, studium, fides et diligentia partim ad acta scribenda publica, cum faciendis rationibus: partim ad forensia diuersi iuris et fori tuenda ciuitat[is] negocia, partim deniq[ue] ad profectiones necessarias multotiens suscipiendas vt plurium semper hucusq[ue] requirebatur, ad meliorem ergo functionum earu[m] publicarum conditionem, notariatus off[iciu]m relictum, totumq[ue] delatum est vni ex notarŷ Stanislaŷ Anserino, cum ŷs omnibus salarys et prouentibus, quos ante eum honorati olim d[omini] Martinus a Wieliczka et Joannes Sponer notarŷ pro sua mercede habebant.

Munus vero sindicaturae, ad causas forenses conuentionales curiae r[egiae] m[aiesta]t[is] tribunalis regni, t[e]r[rest]res et castrenses, quoties cum aliquo euenerint, ad variasq[ue] missiones et profectiones subeundas et sustinendas, datum est honorato Paulo Sczŷrbicz de ciuitate Crac[oviensi] oriundo, mercede laboris ad annos singulos per centum marcas pecuniae, cum libera absq[ue] censu in domo p[rae]toriana mansione, eidem constituta et concessa. Itaq[ue] huic ipsi Paulo Sczŷrbic sindico, munus id vltro suscipienti, dati sunt ad rationem pactae praefatae mercedis fl[orenos] 10 gr[ossos] 0. Hebdomadis autem singulis inter ordinarios accepturus ab ea die praesenti per florenos tres. Vnde eam ordinarŷ cum eodem sindico septimanalium expensarum summa fecit eo sabbato fl[orenos] 12 gr[ossos] 22.

ЦДІАЛ України. Ф. 52. Оп. 2. Спр. 712. Арк. 826–827. Оригінал. Рукопис.

Переклад:

Субота напередодні Провідної неділі [9. 04. 1580].

Цей запис про те, що 1580 року ухвалена ординація **про писарів** та **синдика**, в той спосіб, що ці уряди безладно і неспокійно протистоять одне одному і яких праця, старання, ретельність і піклування частково для публіч-

ного укладання документів діючої адміністрації, частково для зовнішніх різних судів і піклування про зовнішні інтереси міста, частково, зрештою, для обов'язку необхідних частих подорожей переважно аж до цього часу використовувалися, для кращого ж виконання ними публічних обов'язків залишений уряд писаря надано одному з писарів Станіславові Ансеріну, з усіма оплатами і прибутками, які перед цим чесні покійні міщани Мартин з Велички і Ян Спонер, писарі, за свою роботу отримували.

Уряд ж синдика, для судових справ, що стосуються Коронного Трибуналу, земських та гродських судів, або ще якогось походження, для взяття на себе і виконання різних посольств і подорожей надано чесному Павлу Щирбічу з міста Кракова, з винагородою на рік у 100 марок, проживанням у ратуші зі звільненням від чиншу, йому призначено та дозволено. Отож, надано синдику Павлу Щирбічу, що взяв на себе зазначені вище обов'язки, до оплати згідно зі згаданими пунктами суму флоренів 10 грошів 0. Кожного ж тижня за обов'язки отримав від цього дня флоренів три. Таким чином, за обов'язки з тижневою оплатою синдика сума склала цієї суботи флоренів 12 грошів 22.

¹ Див. вибрані праці: *Czolowski A.* Pogląd na organizację i działalność dawnych władz miejskich do 1848 r.//Miasto Lwów w okresie samorządu 1870–1895. Lwów, 1896. S. XXIII–LXXXIV; *Łoziński W.* Patrycyat i mieszczaństwo lwowskie w XVI i XVII wieku. Lwów, 1902; *Ptaśnik J.* Walki o demokratyzację Lwowa od XVI do XVIII wieku//Kwartalnik Historyczny. Lwów, 1925. R. XXXIX. Z. 2. S. 228–248; *Charewiczowa Ł.* Lwowskie organizacje zawodowe za czasów Polski Przedrozbiorowej. Lwów, 1929.

² Вибрану бібліографію див.: *Білецький С.* Боротьба міщан Львова проти засилля шляхти в першій половині XVII ст.//З історії західноукраїнських земель. Київ, 1957. Т. I. С. 15–24; Соціальна боротьба в місті Львові в XVI–XVIII ст./зб. док. під ред. Я. Кіся. Львів, 1961; *Кісь Я.* Промисловість Львова в період феодалізму (XIII–XIX ст.). Львів, 1968; *Крип'якевич І.* Львівська Русь в першій половині XVI ст.: Дослідження і матеріали/упоряд. М. Капраль. Львів, 1994; *Капраль М.* Національні громади Львова XVI–XVIII ст. (соціально-правові взаємини). – Львів, 2003; *Його ж.* Функціонування органів влади Львова у XIII–XVIII ст. (нарис історії інститутів магдебурзького права)//Український історичний журнал. Київ, 2006. № 5. С. 111–130; *Urzednicy miasta Lwowa w XIII–XVIII wieku/wyd. M. Kapral. Toruń, 2008; Гуль О.* Суспільний конфлікт у Львові 1576–1578 рр.: скарги міщан і рішення короля Стефана Баторія//Вісник Львівського університету. Серія книгозн., бібл. та інф. технол. Львів, 2012. Вип. 7. С. 261–268; *Його ж.* Йоан (Ян) Зайдліч і його участь у виступі львівського поспільства проти міської ради в 1576–1577 рр.//Генеалогічні записки. Львів, 2014. Вип. 12 (6). С. 1–10. Дослідниця Ольга Гуль зараз готує до друку монографію про конфлікти у Львові в XVI ст.

³ *Зубрицький Д.* Хроніка міста Львова/пер. з пол. І. Сварника; комент. М. Капрала. Львів, 2002. С. 180.

⁴ *Radtke I.* Kancelaria miasta Poznania do roku 1570. Warszawa, 1967. S. 55; *Stankowa M.* Kancelaria miasta Lublina XIV–XVIII wieku. Warszawa, 1968. S. 42.

⁵ М. Капраль подає 1549–1556 рр. (Urzednicy miasta Lwowa... S. 341). Останній раз згаданий 17 жовтня 1576 р.: ЦДІАЛ України (Центральний дер-

жавний історичний архів України, м. Львів). Ф. 52 (Магістрат міста Львова). Оп. 2. Спр. 16. С. 1441.

⁶ *Album civium Leopoliensium: rejestry przyjęć do prawa miejskiego we Lwowie 1388–1783*/wyd. A. Janeczek. Poznań; Warszawa, 2005. T. I. S. 50.

⁷ *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie (AGZ)*. Lwów, 1883. T. IX. S. 231.

⁸ *Urządnicy miasta Lwowa...* S. 350.

⁹ ЦДІАЛ України. Ф. 52. Оп. 2. Спр. 705. С. 55, 589; Спр. 683. С. 30.

¹⁰ Там само. Спр. 9. С. 55–56; Спр. 705. С. 400.

¹¹ Там само. Спр. 705. С. 589; *Urządnicy miasta Lwowa...* S. 215, 266.

¹² ЦДІАЛ України. Ф. 52. Оп. 2. Спр. 706. С. 182, 189.

¹³ Там само. Спр. 712. С. 479.

¹⁴ *Gębarowicz M. Stanisław Anserinus – zapomniany archiwista XVI stulecia// Studia Źródłoznawcze. Commentationes*. Warszawa; Poznań, 1968. T. 13. S. 120–121; *Петришак Б. Ансерін (Гонсьорек) Станіслав//Енциклопедія Львова/за ред. А. Козицького та І. Підкови. Львів, 2007. Т. 1. С. 67–68.*

¹⁵ В. Лозинський вважав, що Ансерін мав прізвище не Гонсьорек, а Генсіносек, а Гонсьорек — це було прізвище Яна, регента міста в 1650-х роках (*Łoziński W. Patrycyat i mieszczaństwo...* S. 9, 15).

¹⁶ *Gębarowicz M. Stanisław Anserinus...* S. 106.

¹⁷ *Łoziński W. Patrycyat i mieszczaństwo...* S. 68.

¹⁸ У 1572 р. Станіслава записано як помічника Яна Спонера при щоквартальних виплатах писарям (ЦДІАЛ України. Ф. 52. Оп. 2. Спр. 712. С. 3, 31, 63, 80).

¹⁹ Там само. Спр. 18. С. 1398–1399. У записі про шлюб за 1568 р. записаний як “*Stanislaus Gașzȳor sub arce maiori*” (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. Rękopisy. Sygn. 826 (Regestrum nuptiarum in ecclesia metropolitana Leopoliensi ab A. D. 1554 ad A. D. 1591). K. 47 v.).

²⁰ ЦДІАЛ України. Ф. 52. Оп. 2. Спр. 712. С. 479.

²¹ *Łoziński W. Patrycyat i mieszczaństwo...* S. 15; *Stankowa M. Sebastian Klonowic (Klonowicz) – pisarz i rajca miasta Lublina, 1573–1602//Archeion*. Warszawa, 1967. T. XLVI. S. 96.

²² ЦДІАЛ України. Ф. 52. Оп. 2. Спр. 335. С. 564, 626, 698, 753, 775; Спр. 336. С. 7, 10, 12, 69, 78, 233; Спр. 338. С. 6.

²³ Про кар’єру Ансеріна як публічного нотарія детальніше див.: *Петришак Б. Кар’єри публічних нотаріїв у Львові XV–XVI ст.//Średniowiecze polskie i powszechne/pod red. J. Sperki i B. Czwojdrak. Katowice, 2011. Т. 3 (7). С. 181–184.*

²⁴ Детальніше про це див.: *Гуль О. Йоан (Ян) Зайдліч...* С. 1–2.

²⁵ Львівський міщанин з 1573 р. (*Album civium Leopoliensium...* S. 162).

²⁶ *Капраль М. Станово-професійна структура населення Львова у другій чверті XVI ст. (за матеріалами міських рахункових книг)//Україна в минулому. Львів; Київ, 1994. Вип. 6. С. 18.*

²⁷ ЦДІАЛ України. Ф. 52. Оп. 2. Спр. 771. С. 3, 105.

²⁸ Там само. Спр. 701. С. 629, 664, 688, 708, 727.

²⁹ Там само. Спр. 712. С. 670.

³⁰ Найновіше дослідження цієї неординарної постаті див.: *Левус Н. Львівський синдик Павло Щербич//Acta studiosa historica*. 2015. Ч. 6. С. 43–56.

³¹ ЦДІАЛ України. Ф. 52. Оп. 2. Спр. 648. С. 59.

³² Там само. Спр. 17. С. 855–856.

³³ Там само. Спр. 712. С. 922, 930, 939, 944.

³⁴ Urzędnicy miasta Lwowa... S. 350.

The analysis of the reforms that took place in Lviv City Office in 1570–1580 years was made. Based on two published documents author shows the process of selection of government's officers as well as redistribution of responsibilities between municipal clerk and syndic; the impact of these reforms on the future organization of labor office.

Key words: Office; the town clerk; the syndic; the clerk responsibilities.